

גדר ראשונה מוטלת על האדמה. חוליית חבלנים נוספת עטה על הגדר השנייה. "חובש, אני פצוע", נשמעת צעקתו של בזוקאי נבעת, שרסיסי פגז ריטשו את גופו. בעיצומה של ההסתערות קדימה נפנה חייל אל הפצוע וגררו בחגורו על האדמה והניחו לצד השביל. "אתה בסדר, עוד מעט יקחו אותך, אין מה לפחד", ניסה להרגיע את הפצוע והמשיך במרוצתו קדימה. פגז נוסף נפל ליד הלוחם הפצוע, הבעיר את שדה הקוצים שבתוכו שכב. הוא הניח את ידו על פצעו והתגלגל על האש לכבותה. דמו סייע לכבות את הקוצים הבוערים. מקלען, ששכב בצידה הימני של הגדר כשהוא ממסר את כדוריו על היעד שלפניו, נפגע. הוא נשאר שכוב על מקלעו. "לאן הם רצים?" היה מהרהר כל אימת שנדלקה אש, שהאירה את חבריו המוסיפים לדלוק קדימה.

חוליית החבלנים השנייה השהתה במלאכתה. חבלן דחף מתחת לגדר מטען-צינור שהתפוצץ רק בחלקו. צינור-הנפץ המאורך נקטע בעוד חייל נושא אותו אל הגדר והלז נפגע בחזהו. חבלן משך את מצת-ההפעלה. נשמע רעם פיצוץ עמום. החבלנים הרימו ראשיהם מן העפר ופרצו שנית קדימה. רק חלק-הגדר נקרע. חוטי-תיל אחדים נשארו מתוחים וחסמו את המעבר אל היורה תחת לפנים. חבלן, שבידיו עוד מיטען לפיצוץ, רץ שוב אל הגדר השסועה, אך נפגע במרוצתו ומאוחר יותר נמצא רק חגורו המרוסק. בהמולה הנוראה שהתחוללה באזור הגדרות לא היתה כל אפשרות לספל בפצועים. הגדר היתה למשימה היחידה. הקצינים האיכו בחייליהם לחזור ולפרוץ. חוליית חבלנים נוספת קרבה בריצה והניחה את הבונגאלור. ההתפוצצות הותירה בעקבותיה נתיב חרוך שאיפשר לכוחות המסתערים לפרוץ. סרן דודיק, מפקד פלוגה, צריך היה להוביל את אנשיו בנתקב אל התעלות. החבלנים סימנו את דרכו בסרט לבן. חייל ובידו פנס האיר את מקום הפירצה. החייל כרע ליד גופת פצוע ואור פנסו נבלע בגופו של זה. גם סרט הסימון הלבן נעלם. לוחם נטל את היוזמה לידי, כרע ברך והחל צועק בקולי-קולות: "פירצה, פירצה". הצנחנים החלו לרוץ בכיוון הקולות. ניר, סגנו של דודיק, ראה שההסתערות משתהה, עבר בריצה על פני החיילים והגיע אל התעלה שבחזית הבנין. כשעברה החולייה הראשונה את המדרון הקצר בדרך אל הבונקר הראשון, ניתקלה בגדר נוספת, שנמתחה סנטימטרים ספורים מן התעלה. מפקדים פתחו בצעקות: בונגלור נוסף קדימה!" סרן מיכה ידע, כי הוא מפקד חוליית-החבלנים השלישית. כשקלט בתוך השאון את הצעקה "חולייה נוספת" - חטף בונגאלור מידי של חייל, טיפס במדרון והניח את המיטען מתחת לגדר. שלוש פעמים ניסה להדליק את הפתיל המפעיל כשהוא מידרדר כל פעם במדרון אחורה. לבסוף התפוצץ הצינור. עתה היתה הדרך פתוחה. מפקד ראשון נפגע בדרך אל התעלה. הקציין נפגע ברסיסי הבונגאלור שהתפוצץ, נפל על המדרון והתגלגל למרגלותיו.

קצין אחר קיבל את הפיקוד. חיילים החלו לזרום קדימה כשקריאות המפקדים מעודדות אותם. ליד התעלה שכבו צנחנים אחדים על העפר התחוח שנרמס בנעלים הגבוהות של חבריהם. הרוגים ראשונים. פצועים שדמם זב. חובשים שלפו ציוד רפואי מתרמיליהם. פצעי כדורים ורסיסי מרגמות, שקרעו חורים בגופות החיילים, נאטמו בתחבושות אישיות לבנות שאדמו מדם. פצועים נסחבו אחורה כדי שלא יפגעו באש המשתוללת.

(מתוך "ירושלים לנצח" מאת אלי לנדאו)

עלון קבוץ העוגו

חמס 135

6.6.1968

ביתנו

גשם בשדה הקרב

גשם יורד על פני רְעִי:
על פני רעי החיים, אשר
מכסים ראשיהם בשמיכה -
ועל פני רְעִי המתים, אשר
אינם מכסים עוד.

י א י ר

נולד ט"ו אדר ב' תש"ג - 22/3 1943
נפל בירושלים כ"ז אייר תשכ"ז, 6/6 1967

במלחמת ששת הימים

קבוץ העוגן 6.6.1968.

ראיתי שעון שלא כונן

השעון שלי

השעון שעל ידי המתנועת

מורה שש

שש-וחצי

שבע

בקר וערב

ומחוג שניותיו רץ במעגל

השעון שלך

מונח בארון במגרה

מורה שלש-פחות-רבע

לפנות בקר

עת גוע ונעצר

המחוגים שלו

והמעגל נסגר.

א ב ל א נ י ע ל י כ - י א י ר

מתאבל אני על חייך שנקטעו - על נעוריך שאבדו.

אני מתאבל על דמותך התמירה, רכונה מעט, כאילו מבויישת אשר עליה נסוך חיוך קל של ספק, של רצינות.

אבל אני על זכרונות שבהם אתה רקום כמו ברקמת החיים: על פניך העדינים של "אז", העינים התוהות והבלורית הכהה, הפרועה.

על שאלות ששאלת.

על אלה שנוחרו תלויות על שפתיך - אז.

מתאבל אני על הלבטים, הבקורות, ההערות וההשגות, ההברקות והספקות שעשו אותך חי, חושב, אנושי.

ידעתי כי מתוך כל אלה תבקע אישיותך, אישיות בונה, רגישה, מבינה ואוהבת.

אבל אני על החיים שהיו גלומים בך
ואבדו, אבדו, אבדו.אבל אני יחד עם כל אלה שהביטו אחריך במבט של חיבה,
אבל אני עלינו -

אבדת לנו, - י א י ר.

יעקב פ.

זכרונותי על יאיר הם מאותה התקופה בה התחלתי בעבודתי עם ילדי הקבוצה, והם אז בני שבע. לא מיד התקשר אלי יאיר, לא בקלות קיבל אותי. חיפשתי דרך אליו כדי לקרבו ולכבוש את אמונו. נוכחתי כי מה שמענין אותו הוא הסבע, החי והנוף, ודרכם אפשר להגיע אליו.

כמטפלת היה עלי לשמור על סדרי הבית, וסדר היום של הילדים. אך קבלת סדרים קבועים לא היה לפי רוחו של יאיר. הוא העדיף עליהם את חרותו שלו.

יאיר היה שונה משאר חבריו. הוא נבדל מהם גם בחיצוניותו וגם בפנימיותו. גופו היה עדין, בעל עצמות דקיקות, אברים עדינים ורגישים. כך הוא עומד ממש גם היום כנגד עיני, עדין גוף ונפש רגישה.

בשעות המנוחה היה יאיר שוקע בקריאה. שאונם של הילדים לא היה מפריע לו. כאשר יאיר היה קורא לא ידע ולא שמע דבר מהנעשה סביבו.

הבנים בקבוצה התלכדו תמיד סביבו. הם הוקירו אותו, הכירו בתכונותיו, בכשרונותיו ועל כן קבלו את מנהיגותו.

יאיר לא נתן את דעתו על ערכים חומריים, אלה לא היו שובים אל ליבו. לא אשכח ערב פסח אחד, כאשר הילדים שכבו לנח, חילקתי לתאיהם את בגדי החג החדשים. כל הילדים באו נרגשים לראות את בגדיהם, כולם באו - מלבדו. יאיר נשאר על מיטתו, קורא בספר. לא ענין אותו כלום מלבד עולמו הרוחני בו היה שקוע. הוא לא יחס כל חשיבות לדברים הממשיים.

מידת החופש אשר בו, העמידה אותו לא אחד בהתנגדות לצווים שלנו. אך תמיד חשתי כי לא נגדנו אישית היא מכוונת, אלא נגד הסדרים הבאים להגביל את חרותו.

מאידך, לא פעם הייתה לי ההזדמנות להרגיש ביחסו החיובי והחביב אלי.

אסתר.

י א י ר ,

לא נוכל להשלים עם המציאות.

בכל יום קשה יותר. לאן שלא אפנה - הנך מופיע בדמותך המוכרת והידועה לי מזה שנים.

כל חיינו גדלנו יחד. הכרנו, ידענו והבנו איש את רעהו יותר מאח ואחות. אי אפשר למחוק 24 שנים.

גרנו ביחד שנים רבות, מאז הילדות ועד גמר המוסד. היית נוהג לבוא אלינו יום יום לארוחת ארבע, פגישותינו היו מחבטאות ב-"שלום שלום" ולפעמים רק בניע ראש קל, אבל זה הספיק לנו להגיד הכל...

לאחר שנים, באביב האחרון, יצאנו - קבוצה קטנה, ואתה בתוכם - לטיול בגליל. רק הספקנו לחזור מהטיול בגליל, פרצה המתיחות שהביאה אחריה את המלחמה.

כשבאת לביקורך האחרון, ראיתי אותך בארוחת הבוקר ואמרתי לך "שלום ולהתראות!", ואתה - לא יכולת לענות לי...

... רק תמונתך, ועל ידה בובת שעוה מעשה ידיים (שאני אספתי בגומרנו את המוסד) עומדים בחדר, למען יוקל לנו - כשאתה אינך.

נעמי.

כי ינקנו שדיים יחדיו
 ושחקנו בגן תינוקות
 כי הלכתי עמם כל חיי
 כי אכלנו לחמנו שחור ועצב
 כי לגמנו יינות השמחה בעת הדלק כוכבים
 בשמים גבוהים וכחולים
 חיים גוריי.

המלחמה נגמרה. אוטובוס-מאסף שכס - נחניה.
 צפוף ועליז. כשהצלחתי גם אני להשתלב
 בגוש האנשים הייתי פשוט מבסוט עד הגג,
 כמו כולם: הרי נוסעים הביחה...
 ואז באה המכה.
 בעצם, רק טיפחה קלה, מאחור:
 שמעת -

?

יאיר.

זהו, אם כן המחיר.
 באחת התבהרו השמיים ופרצה סערת ברקים.
 חד ומהיר. בעצם תמיד ידענו שנופלים טובים.
 זה לא חדש. אבל מעולם לא האמנו שחוקי-
 הטבע יקפידו כל-כך לדייק. ואחרי זה אומרים,
 כן, ככה זה במלחמה. ונוכחים לדעת שזה בכלל
 לא מנחם. ושוב שואלים איך. מנסים לתפוש,
 להבין. אי אפשר. לחלוטין אי אפשר.
 יש מנצחים במלחמה, ויש מנוצחים. יש כובשים,
 ויש פליטים. יש הממלאים מזודות ויש
 המשלמים בעדנו בגופם שלהם, האחד,
 הם פורעים את חשבון הנצחון הגדול שלנו.

שוב יותר לא אדע, איך הכל
 פתאום נגוז. הזיחים בצד הדרך, הבתים,
 האנשים, החיים והמתים; כל הנוף המרהיב
 בין נחניה לשכם כמו בטל בשישים מול
 המורד הקצר שקיבל עומק ונצח של זמן,
 העולה דרך תעלות וגדרות זבונקרים, אל
 בית הספר לשוטרים.
 מול השקט שלנו, החיים.

אדם

עם שוך הקרבות, ואני עדיין מגוייס! הגיעה אלי הידיעה המרה והכאובה - יאיר איננו. ועתה נשארנו רק עם הזכרונות. זכרונות - המחזירים אותנו לימים הנפלאים בהם בילינו יחדיו, ימים בהם היינו עסוקים בתחביב המשותף - מעקב אחר צפרים בבריכות הדגים, ימים בהם ערכנו טיולים בחיק הטבע.

"נו, ג'רי, מה נשמע?" נהגתי לשאול אותך. כן, ג'רי - כך כינינו אותך מתוך חיבה. ג'רי היה לגבינו שם נרדף לרוח נעורים אשר לא ידעה מנוח ושובעה, רוח שליותה אותך בכל צעד ושעל. אף פעם לא השלמה עם הקיים; נאבקה למען השגת הצדק, הפצת השלים דברים שאחרים לא השלימו.

"עזוב, הכל שטויות!" זרקת לעברנו בעת ויכוח, לשמע לבטינו, אך בליבנו ידענו שהציניות היא מעטה חיצוני. המסירות למען החברה והאמת היתה חבויה בחדרי לבך, אמת שהוכחת בחיי יום יום: ביחסך הרציני לעבודה, במציאת שפה משותפת עם כלם - תכונה שעזרה לך בקידומך ובהשתלבותך בחברה.

פעמים רבות היית מצליף בשוט לשונך החדה והשנונה באותם האנשים, שלא ראית אותם כהולכים בדרך הנכונה. חוסר נסיוןך לא מנע בעדך מלדבר בטעם ובהגיון, וגם אם היה בדבריך כדי לפגוע - התקבלו בהבנה. דיבורך לא היה לריק, היה בו מן הרצון להגיע להבנה ועזרה לזולת.

יאיר איננו, גדול הכאב ואין נחומים. אזכור את דמותך והיא תלווה בדרכי, כי היתה זו חברות אמת.

יהי זכרך ברוך!

ר מ י

מכתבו של שאול (מאי שם, 15.6.67)

... אהבתי את יאיר כאח, והערכת אתו כחבר. לא אומר גם כעת שהלך מאתנו כליל השלמות, אבל הלך כל מה שנקרא חבר, ידיד ועוזר בכל מצב. הלך חבר שידע טוב מאתנו מה רצונו בחיים; אשר קיבל את הסגנון הכללי, אבל שמר על צביון אישי מיוחד, כנה עם עצמו - ולו לפעמים שונה מאתנו. עברנו יחד - והוא עבר לחוד - משברים לא מעטים, ורק הקרובים אליו ביותר הרגישו בהם; ואילו כלפי חוץ - הכל נראה שפיר. חבר, אשר הקרין כה רבות על חברותו הקרובה - אין כזה בינינו יותר.

ואתם, כחברי קבוץ בעלי הכרה מגובשת, היה לכם בן שלא נפל מכם בהכרה קבוצית, בעל רצון לחיים שלמים - בעיקר עם עצמו, ועם זאת מבלי לפגוע בעיקרון הקבוצי הכללי. הקבוץ השלם מבחינת הרעיון - היה חלום חיינו.

אולי אתם לא הבחנתם בחיי היום יום - בהשתתפותו האלמת במאבקיכם ובכאבכם; השתתפות כזאת היא לפעמים הקשה מכל, אבל דמותו היתה כזאת...: על קשיים נתגבר בכוח עצמו, כלומר לבד; אל לך להיות חלש! קשה לי לכתוב עליו דברים שהקרין רק בעיניו, בחדרי חדרים - אבל אינני חזק כמוהו, לשמור הכל בלבי.

יאיר שהיה כה חזק בנפשו ובגופו... חבר, בן, ידיד... הלא את מילותיו, צחוקו ועצבותו מרגיש אני בכל נימי נפשי: תכניות משותפות שלנו, עקרונות שרבנו עליהן הרבה! טיולים וחיי שיגרה שעברנו יחד; צחוק ציני - שרבים אשר לא הבינו את כוונתו ונפגעו - לא כן אנחנו, ידידיו שכה הכרנוהו.

נחמתי, ואולי גם נחמתכם, היחידה היא: יאיר הלך בלב שקט. מילותיו האחרונות כאשר נפרדתי ממנו באחת אחר חצות, היו "שאלו, הפעם זה בלתי נמנע. ואם יקרה משהו - לא לחינם ימותו אנשים! אבל אל תחשוב על זה, לא יעזור!"

כמובן שלא אמצא בזה נחמה לנפשי, אולם אדע כי מצוותו היתה חיי, אלא רק חיים כפי שהנך חושב שכדאי לחיותם בכבוד. אחרת אין טעם לחיים.

עם: בוא הידיעה על מותו של יאיר

מ ו ת

כך, כשהדמעות חורשות בנו
קמטים
וממאנים להאמין בצריבתו של מלח,
זוכרים בהבהוב איום ואכזרי
שזהו מחיר הנצחון

איך הנער החי
איננו פתאם,
איך החיים שבגופו נקטעו
והוא איננו
עוד.
הוא; שיצא למעננו,
לא ישוב עוד אלינו
לחיות.

מה יועיל לנו בכוח
על גופו השסוע פצעי מלחמה,
עת נושקת אותו ברגבים אדמה
אדומה.
אדומת דם ודמעות ופצעים.
נושקת לנער שכבר איננו חי,
והורסת מחיצה בינו והזמן.

כִּי הִנְנִי בֹרָא אֶת יְרוּשָׁלַיִם גִּילָה,
וְעַמָּהּ מְשֻׁוּשׁ.

וּבְנֵי בְתָלִים וְיָשְׁבוּ,
וְנָטְעוּ כִרְמֵיִם וְאָכְלוּ פְרִיָם:
לֹא יִבְנוּ וְאִחֵר יֵשֵׁב,
לֹא יִטְעוּ וְאִחֵר יֵאָכֵל;
כִּי בִימֵי הָעֶץ יֵצֵי עֲפִי,
וְנִמְצְאוּ יְדֵיהֶם יְבֵלוּ בְחֵידָי.
זָמַב זָטָלָה יִרְעוּ כְאִחֵד,
וְאִרְיָה פִּבְקָר יֵאָכֵל-חֵבֵן,
וְנִחַשׁ עֶפֶר לְחֵמוֹ;
לֹא יִרְעוּ זֶלֶם - יִשְׁחַתְּלוּ
בְּבֵל הָרַקְדָּשִׁי,
אָמַר יְהוָה.

(ישעיה, ס"ה)

מעבר השטח הפתוח וגדרות התייל שמול בית-הספר לשוטרים נחשב למבצע הקשה ביותר בקרב ההבקעה של הקו העירוני בירושלים. היו ידיעות על שדות מוקשים מעורבים — נ.ט. ונ.א. לא היה כל ספק, שלמרות האש העזה אשר תונחת על הירדנים, יסבול הכוח הפורץ אבידות כבדות. בשעה היעודה הונחתו על הירדנים בבי"ס לשוטרים למעלה מאלפים פצצות של מרג-מות כבדות ותותחים בינוניים. הטנקים ירו בתותחיהם ובמקלעיהם. הרתקים הפעילו מקלעים כבדים, בזוקות ורנ"טים. מחלקות הפורצים נעו קדימה. אש הירדנים כסתה את השטח. צרורות זוהרים פלחו את האויר מדרום ומצפון; פצצות מרגמה ותותחים נפלו בין השורות. יאיר נע בראש כוחו וחתר קדימה לבין הגדרות למרות המוקשים. בונגלור אחד התי-פוצץ — יאיר המשיך. בונגלור שני התפוצץ — יאיר המשיך. לקראת הכניסה אל בית הספר לשוטרים נתגלתה גדר נוספת. יאיר וחבורתו השתופפו במדרון והמתינו לפצוץ. עוד מעט והגדוד יוכל לשטוף פנימה. יאיר התכונן לזינוק אחרון. פצצת מרגמה ירדנית נפלה לידו והוא לא קם. בן 24 במותו.

שלושה גדודי צנחנים שטפו במורד הרחובות האפלים של העיר ירושלים. אור ההתפוצצויות של פגזי המרגמות ונת"ב הכדורים הזורחים הורו את הדרך לחוליות החוד, "התיאטראות ריקים היום", הרהר בקול עמוס, קצין האג"ם החטיבת שהדריך את מפקדת החטיבה אל הבית ברחוב ואל הנביא, שגגו צופה אל גדרות המשטרה ואל חומת האבנים הנמוכה החוצה את העיר לשניים.

הלגיונרים ירו במקלעיהם לעבר פתחי הרחובות שמהם נשמע רעש זחלי הטנקים, שהתגלגלו אף הם ברעם אל גדרות הפריצה. בדרכם נתקלו קציני המטה בזנב הכוחות. יחידות אחרות, שלא הספיקו להתחבר לגדודיהן נעו במהירות קדימה. אריק, קצין המודיעין, הורה לקצינים את הדרך. אלה נחפזו הלאה. קולות-המתכת של מכשירי-הקשר שעל גופות הלוחמים נבלעו שוב ושוב בהתפוצצויות שתכפו והלכו.

בשעה 2 לפנות-בוקר נשמעו רעמך נפץ אדירים שהעיבו על שאר הקולות. מטעני נפץ כבדים התפוצצו בשטח הרדני וציניו את ראשית ההתקפה. דקות ספורות אחרי-כן נפתחה ההרעשה של סוללות-המרגמות, המסייעות לחטיבת הצנחנים, ושל סוללות אחרות שחטיבת המחוז צירפה לזו הראשונה לצורך המשימה. דו-קרב ארטילרי עז העלה פרחי-אש משני עברי העיר. חלק מן הפגזים פגעו במוצבי הלגיון אשר בקו הקדמי, ואילו חלקם האחר בבתי-האבן של העיר העברית. קולות הפץ העצומים לימדו, כי הפצצות פוגעות באבן הירושלמית המסותתת. סמוך לגדרות המשטרה החלו הצנחנים עושים דרכם בריצה. אנשיו של יוסי נעצרו בפעם הראשונה בלב האש כדי לחבוש פצוע ראשון: צנחן נפגע בזרועו, שהיתה מיטלטלת על גידה. דם ניתז לראשונה ברחוב. הצנחנים המשיכו לרוץ הלאה אל השטח הפתוח, אל הגדרות.

סרן גיורא, מפקד הפלוגה הפורצת, הורה לקציני המשנה שלו להעביר במהירות את חוליות הרחק למקומן ולשתק את הלגיונרים, שפרו מתוך העמדות השולטות על אזור-הפריצה. מהטווח הקצר הזה נראו שלושה בונקרים ותעלת בטון החפורה במעלה תל גבוה מעל הגדרות. הלגיונרים יכלו לשטוף בנקל את המישטח החשוף שלרחבו נפרשו גדרות-התיל. צלליהם חזיתו של בניין המשטרה נשקפה בבירור מעל למישטח הנמוך. חלונות המשטרה היו מאופלים. כשהחלו פצצות המרגמות נופלות בחזית העד, כבר נמצאו הצנחנים סמוך לגדרות. חוליית לוחמים קרבה בריצה שפופה לגדר הראשונה. חיש-מהר נשלפו מגזרי-תיל מחגורי-הקרב. למזלם של הבחורים חלפה האש הרדנית מעל לראשיהם. הכדורים נתקעו צרורות-צרורות, ארוכים וקצרים, בבתי השכונים החדשים, כשהם מרסקים את הזגוגיות שעדיין נותרו לפליטה מקרב האש שנמשך כל שעות היום. חוטי הגדר החלודה נחתכו בזה אחר זה. הרתקים, מימין ומשמאל, הפעילו את המקלעים הכבדים עד שקניהם אדמו מהחום. מאות כדורים פגעו בחזית התעלה, בקירות הבטון של המשטרה ובחרכי הבונקרים. הצנחנים ידעו, כי תוצאות הקרב עשויות להיקבע בדקות הראשונות.